

AKADEMIA
EKONOMICZNO-HUMANISTYCZNA
W WARSZAWIE

ul. Okopowa 59
01-043 Warszawa

e-mail: rektorat@vizja.pl
telefon: +48 22 536 54 11

www.vizja.pl

Prof. dr hab. Mieczysław Plopa
Wydział Nauk o Człowieku
Akademia Ekonomiczno-Humanistyczna w Warszawie

Warszawa, 15 maja 2024r.

Ocena dorobku naukowego dr A. Margasińskiego
dokonana w ramach zasad postępowania w sprawie nadania stopnia
naukowego doktora habilitowanego określonych w Ustawie z dnia 20 lipca
2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce

Recenzję opracowano kierując się wytycznymi Ustawy oraz zaleceniami (wymaganiami) RDN oczekującej od recenzentów analizy merytorycznej osiągnięć naukowych kandydatów, zapoznania się z ich publikacjami i stwierdzenia, czy rezultaty ich aktywności naukowej wniosły istotny wkład do nauki. Ponadto RDN nie oczekuje od recenzentów analizy bibliometrycznej prac naukowych kandydatów ani punktowej oceny ich dorobku. Współczynniki (typu Impact Factor, punkty MEiN i inne) ani tytuł czasopisma czy nazwa wydawnictwa nie mogą być kluczowe przy ocenie wniosku, o wartości naukowej osiągnięcia ma decydować treść publikacji, opisującej uzyskane wyniki i wyciągnięte wnioski.

Zatem sformułowanie konkluzji mojej opinii jako recenzenta, **zostało podyktowane wyłącznie oceną osiągnięć naukowych** wskazanych przez dr Margasińskiego ubiegającego się o nadanie stopnia doktora habilitowanego w aspekcie stanowienia znaczącego wkładu w rozwój dyscypliny psychologii.

Dr Andrzej Margasiński jest od 1987 roku do chwili obecnej pracownikiem naukowo-dydaktycznym w Katedrze Psychologii Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Jana Długosza w Częstochowie.

Dyplom magistra psychologii uzyskał w Uniwersytecie Jagiellońskim w 1985 roku, a stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie psychologii na Wydziale Nauk Społecznych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego w roku 1995. Rozprawa doktorska dr A. Margasińskiego pt. *Psychologiczna analiza systemów rodzinnych z chorobą alkoholową* - została przygotowana pod kierunkiem prof. dr hab. Marii Braun-Gałkowskiej.

Dodatkowo był zatrudniany w Wyższej Szkole Bezpieczeństwa w Poznaniu, Wyższej Szkole Finansów i Zarządzania w Warszawie, Wyższej Szkole Handlu i Finansów Międzynarodowych

w Warszawie, a także placówkach medycznych (Wojewódzki Szpital Zespolony w Częstochowie, Klinika Psychiatrii Akademii Medycznej w Krakowie).

Prowadził intensywną działalność naukową, co znalazło odzwierciedlenie w licznych publikacjach naukowych (4 monografie, 30 rozdziałów w monografiach, 16 artykułach) oraz aktywnym uczestniczeniu w konferencjach o charakterze ogólnopolskim (29) i międzynarodowym (23). Kierował 8 projektami naukowymi, był kierownikiem grantu naukowego MNiSW. Miał też swój aktywny udział w projektach europejskich i krajowych. Spełnia to wymagania art. 219 ust. 1 pkt 3 Ustawy. Współpracował także aktywnie z sektorem gospodarczym.

Ocena osiągnięcia naukowego stanowiącego podstawę ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego (art. 219 ust. 1 punkt 2 Ustawy)

Podstawą ubiegania się o stopień doktora habilitowanego jest cykl 8 publikacji opisujący szkody zdrowotne i psychologiczne związane z funkcjonowaniem osób w rodzinach z chorobą alkoholową:

1. Margasiński, A. (2010/II wyd. 2011). Rodzina alkoholowa z uzależnionym w leczeniu (s. 302). [ISBN 978-83-7587-591-1]. Kraków: Oficyna Wydawnicza Impuls, wyd. II 2011. Praca została zrealizowana z grantu badawczego 1 HO 1F 087 30,

2. Margasiński, A. (2022). Dysfunctional symptoms in the wives of alcoholics measured by the Emotional Dependency Questionnaire. *Alcoholism and Drug Addiction*, 35 (1), 43-66.

3. Margasiński, A. (2018). Kwestionariusz Ról Rodzinnych. Podręcznik. [ISBN 978-83-63545-50-5]. Warszawa: Pracownia Testów Psychologicznych.

4. Margasiński, A. (2017). Psychological roles of young adults growing up in alcoholic and non-alcoholic families measured by Family Roles Questionnaire. *Alcoholism and Drug Addiction*, 30 (1), 13-40.

5. Margasiński, A. (2015) (ed.). Family in the Systems-Centered Perspective. Theory and Research (pp.197), [ISBN 978-83-63545-33-8]. Warszawa: Pracownia Testów Psychologicznych. www.buildingrelationships.com/facesiv_studies/polish_facesiv.pdf f). 3

6. Margasiński, A. (2015) (red.). Rodzina w ujęciu systemowym. Teoria i badania (s. 197). [ISBN 978-83-63545-26-0]. Warszawa: Pracownia Testów Psychologicznych.

7. Margasiński, A. (2011). Model Kołowy i skale FACES jako narzędzie badania rodziny. Historia, rozwój i zastosowanie (s. 89). [ISBN 978-83-7455-199-1]. Częstochowa: Akademia im. Jana Długosza.

8. Margasiński, A. (2009). Skale Oceny Rodziny (SOR). Polska adaptacja FACES IV - Flexibility and Cohesion Evaluation Scales Davida H. Olsona. Podręcznik (s. 59). [ISBN 978-83-60733-53-0]. Praca zrealizowana z grantu badawczego 1 HO 1F 087 30. Warszawa: Pracownia Testów Psychologicznych.

Za wiodącą pozycję uważa A. Margasiński monografię nt. *Rodzina alkoholowa z uzależnionym w leczeniu*. Dokładniejsza analiza zawartych w niej treści, wskazuje, że monografia ta wnosi istotny wkład w badania nad skutkami zdrowotnymi i psychologicznymi funkcjonowania w rodzinach z osobą uzależnioną od alkoholu. Jest w niej zgłębiona tematyka dysfunkcji rodzinnej, prezentując nowe spojrzenie na struktury rodzinne o szczególnej specyfice.

Można zgodzić się z autorem, że wszystkie wskazane prace zajmują się problematyką funkcjonowania jednostki w warunkach chronicznego stresu, jakim jest życie w rodzinie alkoholowej, są one spójne teoretycznie, opracowane są w paradygmacie teorii systemowej. Sześć z tych prac jest autorstwa wyłącznie dr Margasińskiego.

Jego główna monografia "Rodzina alkoholowa z uzależnionym w leczeniu" oraz towarzyszące publikacje, takie jak "Psychological roles of young adults growing up in alcoholic and non-alcoholic families measured by Family Roles Questionnaire", poszerzają wiedzę na temat wpływu alkoholizmu na rodziny, co ma kluczowe znaczenie dla rozwijania efektywnych metod terapeutycznych i interwencyjnych w kontekście rodzinnym.

W monografii "Rodzina alkoholowa z uzależnionym w leczeniu" (Margasiński, 2010/2011) oraz w artykule "Psychological roles of young adults growing up in alcoholic and non-alcoholic families measured by Family Roles Questionnaire" (Margasiński, 2017), Margasiński analizuje wpływ alkoholizmu na funkcjonowanie rodzinne. Autor stosuje podejście systemowe do analizy rodziny, co pozwala na zrozumienie nie tylko bezpośrednich skutków uzależnienia, ale również wpływu, jaki ma ono na różne role w rodzinie. Badania te podkreślają potrzebę skoncentrowania się na rodzinie jako całości przy planowaniu interwencji terapeutycznych i są wartościowym wkładem w literaturę dotyczącą terapii uzależnień.

Poniżej w punktach przedstawiam wnioski wynikające z analizy prac A. Margasińskiego:

1. Zastosowanie teorii systemów do analizy funkcjonowania rodzin alkoholowych

A. Margasiński opiera się na modelu rodziny alkoholowej Petera Steinglassa, który podkreśla różne fazy rozwoju rodziny w kontekście alkoholizmu jednego z jej członków. Autor dostarcza empirycznych dowodów na to, że rodziny alkoholowe przechodzą przez różnorodne etapy, od wczesnych stadiów problemu alkoholowego do fazy późniejszej, gdy alkoholizm staje się dominującym elementem życia rodzinnego. Analizując te fazy, autor wskazuje na zmieniające się potrzeby terapeutyczne w zależności od etapu, na którym znajduje się rodzina, co ma

kluczowe znaczenie dla skuteczności interwencji. Badania Margasińskiego koncentrują się na zastosowaniu teorii systemów do analizy funkcjonowania rodzin alkoholowych, co umożliwia kompleksowe podejście do problematyki. Jego prace wskazują na konieczność analizowania rodzin jako złożonych systemów interakcji i relacji, co jest niezmiernie ważne dla rozumienia mechanizmów uzależnień i dla skuteczności terapii. W oparciu o teorię systemów, Margasiński w pracy "Rodzina w ujęciu systemowym. Teoria i badania" (Margasiński, 2015) bada interakcje i związki w rodzinach alkoholowych. Teoria systemowa pozwala na holistyczne podejście do problematyki uzależnień, uwzględniające zarówno indywidualne potrzeby członków rodziny, jak i wzajemne relacje między nimi. Badania te przyczyniają się do lepszego zrozumienia, jak rodziny adaptują się do stresów i jak można wspierać proces ich zdrowienia.

2. Koncepcja syndromu „współuzależnienia”

Andrzej Margasiński w swoich publikacjach podejmuje kwestię współuzależnienia, analizując je jako złożony i dynamiczny proces występujący w rodzinach alkoholowych. Autor dokonuje przeglądu i krytycznej analizy istniejących modeli współuzależnienia, co stanowi istotny wkład naukowy w rozumienie tego zjawiska. Tradycyjnie, współuzależnienie było rozumiane jako pasywne poddanie się negatywnym wpływom osoby uzależnionej przez innych członków rodziny. Jednak Margasiński zwraca uwagę na to, że współuzależnienie to również aktywny proces adaptacji członków rodziny do chronicznego stresu i dysfunkcji, co może obejmować rozwój zachowań obronnych, które początkowo mają na celu ochronę rodziny, ale mogą prowadzić do długotrwałych psychologicznych problemów. Przedstawia modele, które traktują współuzależnienie nie tylko jako wynik, ale jako część mechanizmu przetrwania w trudnych warunkach. To podejście otwiera drogę do bardziej zindywidualizowanych interwencji terapeutycznych, modyfikujących adaptacyjne i destruktywne wzorce zachowań. Rozwijając takie modele, Margasiński wskazuje na lepsze zrozumienie dynamicznych i wzajemnie zależnych procesów w rodzinach dotkniętych alkoholizmem, co ma kluczowe znaczenie dla rozwoju skutecznych metod terapii i wsparcia.

3. Opracowanie i adaptacja narzędzi diagnostycznych do badania rodziny

Autor opracował i wprowadził do praktyki diagnostycznej narzędzia takie jak Kwestionariusz Ról Rodzinnych oraz Skale Oceny Rodziny (SOR), które pozwoliły na głębsze badanie dynamiki rodzin alkoholowych. Narzędzia te, oparte na solidnych podstawach teoretycznych i metodologicznych, są szeroko stosowane w badaniach i praktyce, co pozwala na bardziej

precyzyjne diagnozowanie problemów i efektywniejsze planowanie przemyślanych interwencji. Kwestionariusz Ról Rodzinnych (Margasiński, 2018) oraz Skale Oceny Rodziny (SOR) (Margasiński, 2009) są wynikiem Jego wieloletnich badań nad dynamiką rodzin alkoholowych. Kolejne narzędzie diagnostyczne (adaptacja polska) FACES IV, pozwala na bardziej wnikliwe zrozumienie dynamiki w rodzinach alkoholowych. Narzędzie to, opracowane przez Davida H. Olsona, umożliwia ocenę spójności i elastyczności rodzinnych systemów, co jest kluczowe w terapii systemowej. Dzięki temu terapeuci mogą lepiej identyfikować obszary, które wymagają interwencji, i monitorować postępy w terapii, co jest zgodne z najnowszymi trendami w psychologii, podkreślającymi znaczenie personalizacji podejść terapeutycznych.

Te narzędzia diagnostyczne pozwalają na ocenę i analizę zarówno dysfunkcyjnych wzorców zachowań, jak i emocjonalnych zależności w rodzinach borykających się z problemem alkoholowym. Są one kluczowe dla dokładnego diagnozowania i skutecznego planowania interwencji, co jest istotne zarówno w kontekście klinicznym, jak i badawczym.

4. Rozwój dzieci w rodzinie alkoholowej

A. Margasiński poświęcił wiele uwagi problematyce wpływu dysfunkcji rodzinnych, w szczególności alkoholowych, na rozwój psychospołeczny dzieci i młodzieży. Jego badania w tej dziedzinie wskazują na długoterminowe konsekwencje wychowania w rodzinie alkoholowej, co ma istotne znaczenie dla edukacji, profilaktyki i wsparcia psychologicznego dzieci i młodzieży z takich rodzin. W pracy "Psychological roles of young adults growing up in alcoholic and non-alcoholic families measured by Family Roles Questionnaire" (Margasiński, 2017), autor bada wpływ dorastania w rodzinach alkoholowych na rozwój młodych dorosłych. Wskazuje na specyficzne wyzwania, z którymi muszą się mierzyć te osoby, co ma implikacje zarówno dla terapii, jak i dla systemów wsparcia społecznego i edukacyjnego. W swojej publikacji "Psychological roles of young adults growing up in alcoholic and non-alcoholic families measured by Family Roles Questionnaire" (2017), Margasiński skupia się na analizie, jak dorastanie w rodzinie z problemem alkoholowym wpływa na młode dorosłe osoby. Badania te rzucają światło na długotrwałe skutki psychologiczne wynikające z wychowania w takich środowiskach, które obejmują między innymi zwiększone ryzyko rozwoju zaburzeń afektywnych, problemów z zaufaniem i trudności w budowaniu zdrowych relacji interpersonalnych. Autor demonstruje, jak wczesne doświadczenia w rodzinach alkoholowych formują specyficzne role rodzinne i mechanizmy obronne, które mogą wpływać na

funkcjonowanie jednostki w dorosłym życiu. Te odkrycia mają kluczowe znaczenie dla systemów wsparcia społecznego i edukacyjnego, ponieważ podkreślają potrzebę celowanych interwencji już w młodym wieku, aby zapobiegać przyszłym problemom zdrowotnym i społecznym. Badania Margasińskiego dostarczają również ważnych wskazówek dla terapeutów i pracowników socjalnych, jak najlepiej wspierać dzieci i młodzież z rodzin dysfunkcyjnych, a także informują o potrzebie tworzenia programów prewencyjnych i edukacyjnych, które mogą minimalizować negatywne skutki wychowania w rodzinie alkoholowej.

5. Wpływ badań na praktykę kliniczną

Prace A. Margasińskiego mają bezpośrednie przełożenie na praktykę kliniczną. Dostarczają one ważnych wskazówek dotyczących projektowania i implementacji programów terapeutycznych skierowanych na rodziny z problemem alkoholowym, co prowadzi do zmian w standardach leczenia uzależnień i wspierania rodzin w kryzysie. Wprowadzone przez Margasińskiego metodyki i wyniki badań, opisane w licznych publikacjach, mają bezpośredni wpływ na praktyki interwencyjne i terapeutyczne. Na przykład w pracy "Kwestionariusz Ról Rodzinnych. Podręcznik" (Margasiński, 2018) prezentowane są metody pracy terapeutycznej, które mają zastosowanie w rozwiązywaniu problemów rodzin alkoholowych. Dzięki temu praca Margasińskiego służy jako istotny przewodnik dla specjalistów zajmujących się terapią uzależnień i wspieraniem rodziny.

Badania przeprowadzone przez Margasińskiego dostarczają dowodów na to, że terapia skoncentrowana na całej rodzinie, a nie tylko na uzależnionym, przynosi znaczące korzyści. Zmiany w zachowaniu uzależnionego wpływają na całą rodzinę, co może prowadzić do trwałej zmiany i lepszego funkcjonowania rodzinnego. Jest to zgodne z bieżącymi badaniami w dziedzinie terapii systemowej, które wskazują na wielowymiarowy wpływ alkoholizmu na rodzinę i konieczność holistycznego podejścia w terapii.

6. Implikacje dla polityki zdrowia publicznego

Dorobek naukowy A. Margasińskiego ma istotne implikacje dla polityki zdrowia publicznego, szczególnie w zakresie formułowania strategii prewencji i interwencji dotyczących problemów alkoholowych w rodzinie. Przez ukazanie kompleksowości problemu alkoholizmu oraz wpływu, jaki wywiera na wszystkich członków rodziny, wskazuje on na konieczność podejmowania działań, które wykraczają poza tradycyjne metody leczenia skoncentrowane wyłącznie na osobie uzależnionej. Autor podkreśla, że skuteczna polityka zdrowia publicznego powinna obejmować programy edukacyjne skierowane do szerszej społeczności, podnosząc

świadomość społeczną na temat mechanizmów i konsekwencji alkoholizmu. Ponadto, zwraca uwagę na potrzebę tworzenia zintegrowanych programów wsparcia, które będą w równym stopniu dostępne dla osób uzależnionych, jak i dla ich rodzin. To podejście może przyczynić się do zmniejszenia stygmatyzacji alkoholizmu i współzależnienia, a także promować zdrowe postawy i zachowania w społeczeństwie. Zwraca uwagę na konieczność rozwijania i finansowania badań skupiających się na interakcjach rodzinnych i społecznych wpływach alkoholizmu, co może pozwolić na lepsze zrozumienie tych procesów i efektywniejsze kształtowanie polityki zdrowotnej. Ukazując kompleksowość problemu, argumentuje za bardziej holistycznym podejściem w polityce zdrowotnej, które nie tylko leczy, ale również edukuje, wspiera i zapobiega, co może znacznie zmniejszyć obciążenie zdrowotne i społeczne związane z alkoholizmem.

Wnioski końcowe

Analiza treści prac skłania do refleksji świadczących o znaczących osiągnięciach naukowych kandydata do stopnia doktora habilitowanego. Moim skromnym zdaniem prace dr A. Margasińskiego przyczyniły się do lepszego zrozumienia mechanizmów psychologicznych i systemowych rządzących rodzinami alkoholowymi. Monografia *"Rodzina alkoholowa z uzależnionym w leczeniu"* oraz inne powiązane publikacje rozszerzają wiedzę na temat wpływu uzależnienia od alkoholu na członków rodziny, co jest niezwykle ważne dla rozwoju skutecznych form terapii rodzinnej i konstruktywnej interwencji.

Reasumując, oceniane osiągnięcie badawcze (o silnym fundamencie teoretycznym i empirycznym) A. Margasińskiego wedle mojej wiedzy pokazuje znaczący wkład w rozwój nauk o rodzinie i psychologii klinicznej, dostarczając istotnego wkładu w rozumienie złożonych interakcji w rodzinach z problemem alkoholowym i oferując efektywne narzędzia do ich diagnozowania i terapii.

Przedstawiony cykl publikacji pt. „Charakterystyki psychologiczne i szkody zdrowotne osób funkcjonujących w rodzinnym systemie alkoholowym i metody ich pomiarów”, stanowiący podstawę do ubiegania się o stopień doktora habilitowanego, **stanowi znaczący wkład w rozwój psychologii**. Prowadzone badania wskazały na wiele wielowymiarowych problemów związanych z systemowym rozumieniem rodzin alkoholowych rozszerzając dotychczasową wiedzę w tym zakresie, wiedzę o charakterze nie tylko teoretycznym ale aplikacyjnym, terapeutycznym i profilaktycznym (polityka prozdrowotna)

Rezultaty badań Wnioskodawcy stanowią naukową podstawę skutecznej, wielowymiarowej interwencji psychologicznej, szerszego spojrzenia na tak ważny problem życia społecznego, którego objawem jest choroba alkoholowa. Trzeba docenić umiejętność holistycznego patrzenia na problem przez A. Margasińskiego.

Dorobek naukowy dr A. Margasińskiego odpowiada warunkom określonym w artykule 219 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Wnoszę o nadanie dr Andrzejowi Margasińskiemu stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie psychologia.